

**การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม
ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี**
**Employing the Ten Rajadhamma and Islam Principles
in Islam School Management**

ณรงค์ อีสมาแอล

สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี ในภาพรวม 2) เปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม โดยจำแนกตามเพศ และ 3) เปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม จำแนกตามประสบการณ์การบริหารงาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและหัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี จำนวน 288 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การบริหารงาน พบว่า เพศหญิงมีระดับการบริหารงานโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามสูงกว่าเพศชาย แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากมีระดับการบริหารงานโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามสูงกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : ทศพิธราชธรรม/ หลักอิสลาม/ การบริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the practices of the Ten Rajadhamma in the way of Islam principles in Islam school administration, 2) to compare the management according to gender and working experience. The samples comprised of 288 administrators working in Islam schools in Bangkok and Nonthaburi. Research instrument was five-rating questionnaire. Data were analyzed by mean, standard deviation and t-test.

Results showed that the management by employing the Ten Rajadhamma in the way of Islam Principles was in high level and there was no significant difference according to gender and working experience in practicing the ten Rajadhamma and Islam Principles in school management.

Keywords : Ten Rajadhamma, Islam Principle, Islam school administration

บทนำ

พระบรมราชาบาทแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชความตอนหนึ่งทรงดำรัสว่า ขณะนี้รู้สึกกันไปทั่วว่ามีปัญหาเยาวชนในบ้านเมืองมากขึ้นจากสาเหตุหลายประการความจริงเยาวชนมิได้ต้องการที่จะทำตัวให้ยุ่งยากแต่ประการใด แต่โดยเหตุที่ไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควรและขาดที่พึ่ง ขาดผู้ที่ให้ความรู้ให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจึงต้องกลายเป็นบุคคลที่เป็นปัญหาของสังคม เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลายผู้เป็นครู อาจารย์ เป็นผู้บริหาร การศึกษาที่จะช่วยเหลือเขาด้วยหลักวิชาการและความสามารถ ทุกคนได้เรียนวิชาการแนะนำมาแล้วควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติ เพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแนะนำทางความประพฤติและจิตใจซึ่งสำคัญมาก ขอให้เพียรพยายามปลูกฝังความรู้ ความคิดที่ปราศจากโทษให้แก่เขาโดยเสมอหน้า แนะนำอบรมด้วยเหตุผลและด้วยความจริงใจ ประกอบด้วยความเมตตาปราณีสงเคราะห์หอรุเคราะห์และนำพาไปสู่ทางที่ถูกต้องที่เจริญ เยาวชนก็จะเกิดความมั่นใจและมีกำลังที่จะทำความดี เพื่อจักได้มีอนาคตที่มั่นคงแจ่มใสในวันข้างหน้า (คลังปัญญาไทย, 2556)

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย ปัญญา และจิตใจไปพร้อม ๆ กันจึงจะเติบโตอย่างมั่นคงในยุคนี้ได้ ทั้งนี้ในการพัฒนาการศึกษาของประเทศนั้นจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดในระบบการศึกษา และเป็นหัวใจ

สำคัญของการจัดการศึกษาคือ หลักของผู้บริหาร ฉะนั้นหลักแห่งการบริหารจึงนับเป็นปฐมบทของผู้บริหารจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง จากแรงบันดาลใจตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ทรงบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งคำว่าธรรมก็คือ ทศพิธราชธรรมโดยพระองค์ได้ปฏิบัติพระราชกรณีกิจตามหลักธรรมนี้มากกว่า 60 ปี อันเป็นที่ประจักษ์และยอมรับทั้งชาวไทยและนานาชาติจะพิสูจน์ได้แห่งความจริง ฉะนั้นผู้บริหารทุกระดับและทุกสาขาอาชีพ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องน้อมนำหลักทศพิธราชธรรมมาประพฤติปฏิบัติตนเพื่อเป็นหลักประกันการเป็นผู้บริหารที่ดี และเพื่อให้ผู้ร่วมงานเกิดพลังความร่วมมือ การยอมรับ สามารถบริหารให้หน่วยงานได้มีการพัฒนาอย่างมั่นคงก่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เจริญ สุวฑฺฒโน (2545) ได้อธิบายหลักทศพิธราชธรรม ไว้ดังนี้ ทาน หมายถึง การให้มีการช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์เมื่อถูกภัยพิบัติ มีการสละทรัพย์สิ่งของของตนเพื่อการกุศล มีการให้ความรู้ในด้านการศึกษาตามสาขาต่าง ๆ มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ตามสถานที่สาธารณะ มีการให้อภัยแก่บุคคลผู้มีจิตสำนึกผิด ศีล หมายถึง ความประพฤติที่ดีงาม มีการรักษา กาย วาจา ใจ ให้เป็นปกติ มีการรักษาความสุจริตต่อหน้าที่ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีการประพฤติตนตามทำนองครองธรรม มีการประกอบสัมมาอาชีพโดยสุจริต มีการละเว้นจากการทำผิดศีล ปริจจาคะ หมายถึง พึงสละเพื่อประโยชน์ที่ใหญ่กว่า มีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มีการให้สิ่งของแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีการเกื้อกูลค้ำจุนผู้ที่ขัดสนขาดแคลน มีการสงเคราะห์ญาติตามโอกาสอันสมควร การเป็นผู้มีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อาชวชะ หมายถึง ความซื่อตรง มีการบริหารงานอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง มีความซื่อตรงไม่ทุจริตต่อหน้าที่ การงานเพื่อหาผลประโยชน์ มีภาพลักษณ์การแสดงออกที่น่าเชื่อถือได้ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีการให้บริการแก่สังคมด้วยความชอบธรรม มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยนทั้งกายและใจ มีการวางตัวเหมาะสม มีการคิดดี พูดดี ทำดี และรู้จักการอ่อนน้อมถ่อมตน มีการรู้จักทำจิตใจให้เป็นกลาง ไม่เอนเอียงตามกระแส มีความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ประสบสุข ตปะ หมายถึง การบำเพ็ญเพื่อให้เกิดเสเบาบาง มีการข่มความทะยานอยากที่เป็นค่านิยมแบบผิด ๆ มีการสวดมนต์เพื่อให้จิตใจสงบตามศาสนาของตน มีการสร้างจิตสำนึกความละเอียดและเกรงกลัวให้มีขึ้นในตัว มีการรู้จักอดทน อดกลั้นต่ออารมณ์ที่มากกระทบ มีการรักษาจิตไม่ให้ความโลภ โกรธ หลง ครอบงำ อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ ไม่มุ่งร้ายผู้อื่นการมีจิตใจที่ดีไม่มุ่งร้ายต่อผู้อื่นด้วยกาย วาจา และใจ มีการรู้เท่าทันอารมณ์ปัจจุบัน เรากำลังทำอะไรอยู่ ถ้ามีผู้มากล่าวว่าร้ายก็สามารถทำจิตใจให้เป็นปกติได้ มีการแผ่เมตตาจิตไปให้ผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ มีการรู้จักให้อภัยและทำความเข้าใจผู้อื่น อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียน

ตนเองและผู้อื่นไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้ที่เสียโอกาสและด้อยกว่า ไม่สร้างหนี้ให้แก่ตนและครอบครัว มีการไม่เลือกปฏิบัติกับเพื่อนร่วมอาชีพ ไม่ใช้อำนาจจนเกินขอบเขต มีการวางตัวเป็นกลางได้ และให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ชันติ หมายถึง ความอดทน อดกลั้นต่ออารมณ์ ทั้งปวง มีความอดทนต่อการเจ็บไข้ ไม่สบายกาย ไม่หวั่นไหวต่อคำนิทาและสรรเสริญ ไม่ละทิ้งงานหน้าที่ไปโดยมิชอบ มีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงาน มีความอดทนต่ออำนาจกิเลสของตน อวิโรธนะ หมายถึง ความไม่ประพฤตินิโคตติในธรรม ปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอต้นเสมอปลาย ยึดเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ไม่เป็นบุคคลที่มีความประพฤตินิโคตติเสีย มีการดำเนินชีวิตไปตามกรอบของกฎหมายและศาสนา ตั้งมั่นในความยุติธรรม

อรุณ บุญชม (2555) ว่าอิสลามมีหลักในการบริหารตามลำดับดังต่อไปนี้ 1) หลักการครองตน หลักมูรอกอบะห์ (المراقبة) คือ มีสำนึกอยู่เสมอว่าตนถูกพระเจ้าติดตามและเฝ้ามองอยู่ตลอดเวลา หลักอะมานะห์ (الأمانة) คือ ความซื่อสัตย์สุจริตในการทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย หลักมัสอูลียะห์ (المسؤولية) คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่มุสลิมตระหนักในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หลักมูญาฮะดะห์ (المجاهدة) คือ การทุ่มเทให้แก่การปฏิบัติภารกิจโดยอาศัยหลักการจากอัลกุรอานที่ว่า “ผู้ใดทำความดีแม้เล็กเท่าผงธุลี เขาก็จะได้เห็นมัน” เมื่อเป็นดังนี้มุสลิมจึงต้องทุ่มเทในการสร้างผลงานที่ดีและปฏิบัติภารกิจอย่างสุดความสามารถเพราะมีความเชื่อมั่นว่าเขาจะเห็นผลงานนั้น แม้จะเล็กน้อยเพียงใดก็ตาม หลักอซซอเบอร์ (الصبر) คือ ความอดทนมุสลิมมีความเชื่อมั่นว่าในการทำงานต้องพบกับอุปสรรค และความล้มเหลวแต่ต้องมีความอดทนในการต่อสู้และหาแนวทางฟันฝ่าอุปสรรคนั้นไปได้โดยไม่ท้อแท้และหมดกำลังใจ และหลักตะวักกุล (التوكل) คือ การมอบหมายความสำเร็จในการทำงานให้แก่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) โดยยึดหลักจากคัมภีร์อัลกุรอานที่ว่าดังนั้นเมื่อเจ้าตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายความสำเร็จให้แก่อัลลอฮ์ (ซ.บ.)

2) การครองคน อิสลามมีหลักการครองคนโดยอาศัยบุคลิกภาพของท่านศาสดามุฮัมมัด ดังปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานว่า “เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ (ซ.บ.) เจ้าจึงเป็นผู้ที่สุภาพอ่อนโยนต่อพวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ที่มีความหยาบคายและมีใจแข็งกระด้างแล้ว แน่แน่นอนพวกเขาก็คงปลีกตัวออกไปจากเจ้า ดังนั้นเจ้าจงให้อภัยพวกเขา จงวิงวอนขอโทษให้แก่พวกเขา จงปรึกษารื้อกับพวกเขาในการทำงาน และเมื่อพวกเขาได้ตัดสินใจแล้ว ก็จงมอบหมายความสำเร็จให้แก่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) เกิดเพราะความจริงอัลลอฮ์ (ซ.บ.) ทรงโปรดปรานผู้มอบหมายทั้งหลาย” (อาละอิมรอน 159) การครองคนสามารถแบ่งได้ดังนี้ ความสุภาพอ่อนโยน (الرفق) ไม่ใช่จากหยาบคาย ความเมตตาสงสารเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (الرحمة) การให้อภัยไม่ถือโทษ (العفو) ประชุมปรึกษารื้อ (المشاورة) และตัดสินใจและมอบหมายความสำเร็จให้แก่อัลลอฮ์ (ซ.บ.) (العزم والتوكل) ให้มอบหมายความสำเร็จนั้นไว้ในอำนาจของอัลลอฮ์ (ซ.บ.) พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า “ผู้ใดมอบหมายความสำเร็จในการทำงานไว้ให้แก่อัลละาะห์ พระองค์ผู้เดียวก็พอแล้วสำหรับเขา”

3) การครองงานแบ่งออกได้ คือ การทำงานเป็นอิบาดะห์หมายถึงเป็นความดีโดยงานสุจริตเป็นงานที่มีเกียรติ (العَمَلُ هِيَ الْعِبَادَةُ) อิสลามใช้ให้มุสลิมแสวงหาปัจจัยที่ฮาลาล (ที่ศาสนาอนุมัติ) เพราะสิ่งที่นำมาบริโภคนั้นจะกลายเป็นเลือดเนื้อของเขา ทำงานด้วยใจรักและประณีต (الإِتْقَانُ فِي الْعَمَلِ) และมีความรู้ความสามารถในการทำงาน (العَمَلُ قَبْلَ الْعِلْمِ)

ด้วยสาเหตุดังกล่าวผู้ศึกษาค้นคว้าจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าหลักทศพิธราชธรรมน่าจะสอดคล้องกับหลักธรรมของศาสนาอิสลามเพราะหลักคำสอนของศาสนาอิสลามจะครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนไว้อย่างสมบูรณ์ จึงได้ยึดมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและนำไปกำหนดเป็นสมมติฐานในการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้จะได้นำผลการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการศึกษาของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีในภาพรวม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามสถานภาพของบุคคลได้แก่ เพศ จำแนกเป็นเพศชาย และเพศหญิง
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามสถานภาพของบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์ทางการบริหารน้อยและมาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีจำนวน 51 โรงเรียน ละ 15 คน รวมเป็นจำนวน 765 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จำนวน 36 โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนละ 8 คน จาก 36 โรงเรียน รวม 288 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี โดยมีกรอบที่จะศึกษาหลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น (Independent variable)

2.1.1 เพศ จำแนกเป็น เพศชาย และเพศหญิง

2.1.2 ประสบการณ์การบริหาร ได้แก่ ต่ำกว่า 5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่ หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ เจริญ สุวทมน (2549, หน้า 34-43) ที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม ได้แก่

2.2.1 ทาน (การให้) - (อัซซอดาเกาะห์)

2.2.2 คีล (ความประพฤติที่ดีงาม) - (ฮุสนุนคุลุก)

2.2.3 ปริจจาคะ (พึงสละเพื่อประโยชน์ที่ใหญ่กว่า) - (อัลอิฮาร)

2.2.4 อาชชวะ (ความซื่อตรง) - (อัชชีตกุ)

2.2.5 มัทวะ (ความอ่อนโยนทั้งกายและใจ) - (อัลลุตฟู)

2.2.6 ตปะ (การบำเพ็ญเพื่อให้เกิดเสเบาบาง) - (มูญาฮาตาตุแนฟส)

2.2.7 อักโกธะ (ความไม่โกรธไม่มุ่งร้ายผู้อื่น) - (อัลกัซมุ)

2.2.8 อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น) - (อัตมุชชุลม)

2.2.9 ขันติ (ความอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ทั้งปวง) - (อัชชอบรุ)

2.2.10 อวิโรธนะ (ความไม่ประพฤติผิดธรรม) - (อัลอัคัล)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักอิสลามจำนวน 50 ข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของลิเคอร์ท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสอบถามตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือขออนุญาตถึงผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี จำนวน 36 โรงเรียน และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม
4. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางด้านสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามหลักอิสลามจำนวน 50 ข้อ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

ระดับ	5	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
ระดับ	4	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมาก
ระดับ	3	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อย
ระดับ	1	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

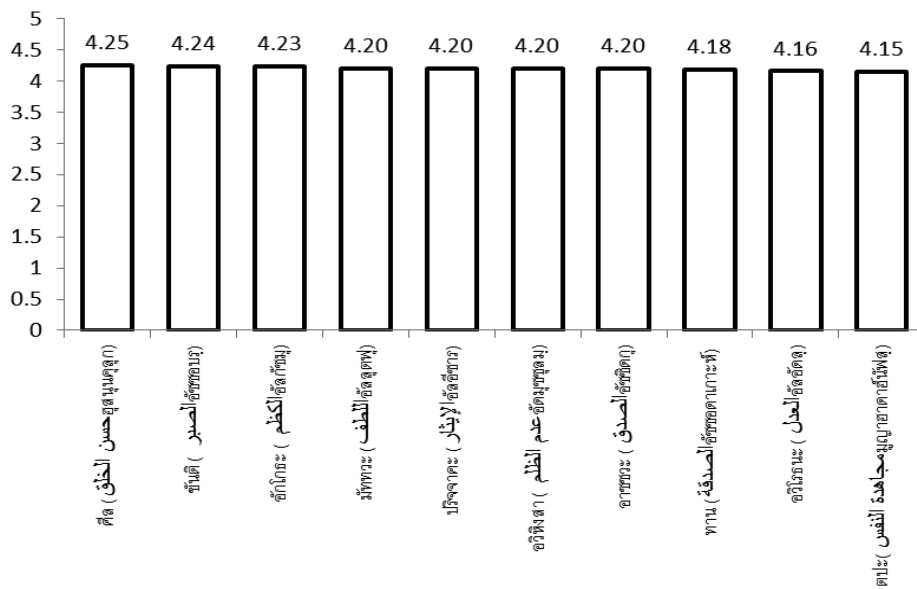
วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย ค่าเฉลี่ย โดยประยุกต์เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2542) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	4.50-5.00	มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.50-4.49	มีระดับการปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.50-3.49	มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.50-2.49	มีระดับการปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 -1.49	มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

1. ระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับดังภาพประกอบต่อไปนี้

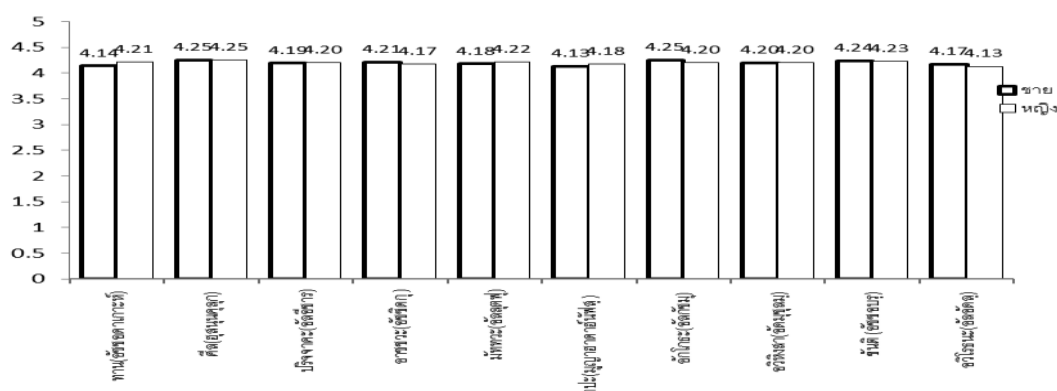

ภาพประกอบที่ 1

ระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีในภาพรวม

จากภาพประกอบที่ 1 พบว่า การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีในภาพรวมมีระดับการบริหารเรียงลำดับจากมากลงมาน้อย 10 ด้าน ได้แก่ ศีล ($\bar{x} = 4.25$) ซันติ ($\bar{x} = 4.24$) อักโกระ ($\bar{x} = 4.23$) มัทวะ ($\bar{x} = 4.20$) ปริจจาคะ ($\bar{x} = 4.20$) อวิหิงสา ($\bar{x} = 4.20$) อาชวะ ($\bar{x} = 4.20$) ทาน ($\bar{x} = 4.18$) อวิโรธนะ ($\bar{x} = 4.16$) ส่วนที่มีการปฏิบัติ น้อยสุด ได้แก่ ตปะ ($\bar{x} = 4.15$)

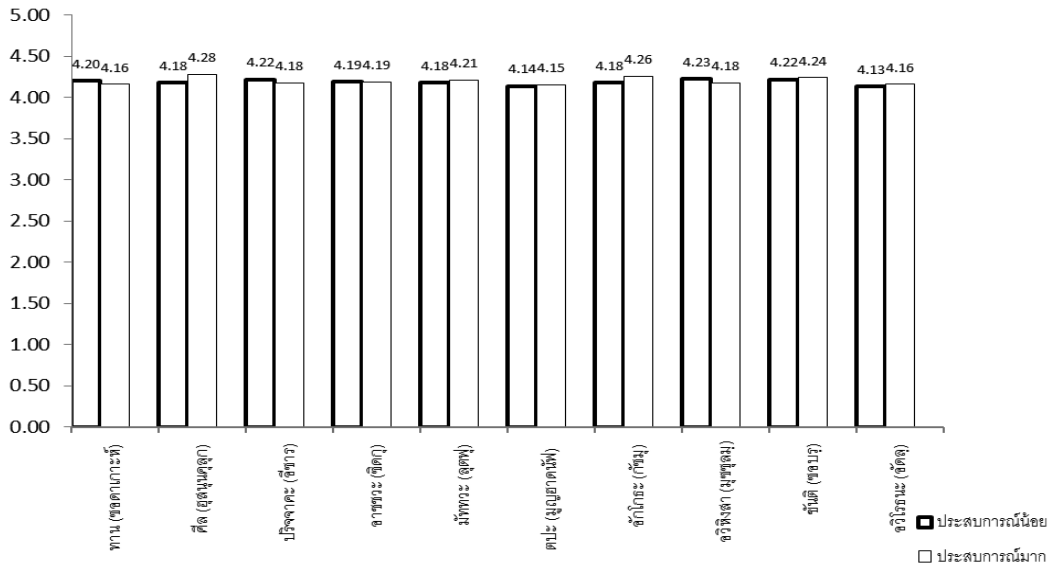
2. ระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี ตามสถานภาพของบุคคล ได้แก่ เพศ จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง พบว่า เพศหญิงมีระดับการบริหารงานโดยใช้ทศพิธราชธรรมสูงกว่าเพศชาย และไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้านตามลำดับ ดังแสดงเป็นภาพรวมต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 2

ระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม
ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี จำแนกตามเพศในภาพรวม

3. ระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามประสบการณ์ทางการบริหาร ได้แก่ ประสบการณ์น้อย และประสบการณ์มาก ในภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยของผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากกว่าประสบการณ์น้อย และแตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกข้อ ดังแสดงเป็นแผนภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 3

ระดับการบริหารโดยใช้หลักศัพทราชาธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
ในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี จำแนกตามประสพการณ์การบริหารในภาพรวม

การอภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 “เพื่อศึกษาระดับการบริหารโดยใช้หลักศัพทราชาธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี” นั้น ในภาพรวมการบริหารโดยใช้หลักศัพทราชาธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีอยู่ในระดับมาก ซึ่งตอบรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า “การบริหารโดยใช้หลักศัพทราชาธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก” กล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่เน้นการสอนศาสนาควบคู่กับสามัญที่เน้นคุณธรรมจริยธรรม คุณงามความดีทั้งหลายทุกพฤติกรรมจะมีผลในทางศาสนาทั้งสิ้น คุณธรรมจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้บริหารซึ่งจะเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขสู่การพัฒนาสถานศึกษาบนรากฐานที่มั่นคงบนพื้นฐานอิสลามซึ่งสอดคล้องกับอาเรฟ หะยีหามะ (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีระดับคุณลักษณะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพและคุณธรรม

จริยธรรมมากที่สุด รองลงมาคือ คุณลักษณะด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านการทำงานตามลำดับ ซึ่งดังกล่าวเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมในการใช้คุณธรรมที่อยู่ประจำตัวเป็นอันดับแรกก่อน การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีควรใช้การบริหารโดยใช้หลักคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหาร เพราะเป็นคุณธรรมพื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะสำหรับสถานศึกษาถึงแม้จะดำเนินการในสถานะของเอกชนก็ตาม ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารที่จะต้องถูกสอบสวนต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าในความรับผิดชอบของตนในหน้าที่ในการให้ความสำคัญในการให้การศึกษาแก่เยาวชนเพื่อมีชีวิตอย่างปลอดภัยอย่างไม่ขาดทุน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 “เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามสถานภาพของผู้บริหาร ได้แก่ เพศ จำแนกเป็นเพศชาย และเพศหญิง” นั้นพบว่า เพศหญิงมีระดับการใช้ทศพิธราชธรรมพบว่า ไม่แตกต่างจากเพศหญิง มีระดับการบริหารงานโดยใช้ทศพิธราชธรรมสูงกว่าเพศชาย และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งตอบรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า “การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามสถานภาพของผู้บริหาร ได้แก่ เพศ จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ” กล่าวคือ ผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานองค์การทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนคือ ผู้บริหาร เพราะผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินกิจการต่าง ๆ ในองค์การรวมทั้งควบคุมและบังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำนโยบายและโครงการต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ คุณลักษณะความสามารถของผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้องกับต่อผลการดำเนินงานในองค์การเพื่อไปสู่ความสำเร็จ ถ้าผู้บริหารมีคุณลักษณะความสามารถที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักทฤษฎีการบริหารงานในองค์การย่อมได้รับความร่วมมือร่วมใจจากผู้ร่วมงานเป็นอย่างดี และจะทำให้ผลงานมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ เพาซี วงศ์ภักดี (2555, บทคัดย่อ) เรื่องภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าผู้บริหารที่มีเพศต่างกันโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันโดยมีการบริหารงานอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ วิสัยทัศน์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการสร้างแรงจูงใจ จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามสถานภาพของผู้บริหาร ได้แก่ เพศ จำแนกเป็นเพศชาย และเพศหญิง มีลักษณะการบริหารที่ไม่แตกต่างกันเนื่องจากในปัจจุบันสังคมก็ยอมรับในความสามารถในการบริหารของเพศหญิงมากขึ้น และ

เพศหญิงก็มีความสามารถไม่แตกต่างไปจากเพศชายมากนัก ดังนั้นการเป็นเพศชายหรือเพศหญิงจึงมิได้เป็นตัวแปรในการนำหลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามมาใช้บริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 “เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามสถานภาพของผู้บริหาร ได้แก่ ประสบการณ์ทางการบริหาร น้อยและมาก” นั้น โดยภาพรวมพบว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากมีระดับการบริหารงานโดยใช้ทศพิธราชธรรมไม่แตกต่างจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่า “การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามสถานภาพของผู้บริหาร ได้แก่ ประสบการณ์ทางการบริหารน้อยและมากแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ” จึงตอบรับสมมติฐานดังกล่าวในเรื่องการบริหารวิชาการซึ่งพนัส ดัวงเอก (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูวิชาการที่มีประสบการณ์ต่างกันโดยรวม รายด้านและรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันยกเว้นรายข้อในเรื่อง การประสานส่งเสริมสนับสนุนการใช้ และการบริหารหลักสูตร การให้ครูวิเคราะห์เนื้อหาสาระ หลักสูตร ก่อนจัดการเรียนการสอนและการเปิดโอกาส ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษายังประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอาจมาจากสาเหตุหลายประการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสถานภาพของผู้บริหารแต่ละคนนั้นมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือด้อยประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากในการปฏิบัติงานเป็นผู้บริหารสถานศึกษาย่อมมีความสามารถในการคิดใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ หรือจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ขององค์การได้ ตรงข้ามกับผู้บริหารที่ขาดประสบการณ์ย่อมขาดความมั่นใจในการสั่งการหรือละเลยการปฏิบัติงานจนส่งผลให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ การบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีตามสถานภาพของผู้บริหาร ได้แก่ ประสบการณ์ทางการบริหารน้อยและมากไม่แตกต่างกัน เนื่องจากแม้ว่าผู้บริหารที่มีเริ่มทำงาน และเริ่มสะสมประสบการณ์ทำงาน แต่การนำหลักการบริหารตามหลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามนั้นได้ถูกเรียนรู้ และฝึกฝนผ่านทางชีวิตประจำวันของผู้บริหารตั้งแต่เริ่มการเรียนรู้หลักการนี้ตั้งแต่เยาว์วัยผ่านการเรียนรู้ทางด้านจริยธรรมอิสลามที่ทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อต้องการที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับหลักทศพิธราชธรรม

จึงสามารถทำได้โดยง่าย และไม่จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์มากในการทำงาน แต่ประสบการณ์จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถคาดการณ์ความเสี่ยงในองค์กรที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนา และเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้บริหารในสถานศึกษามีสภาพการปฏิบัติงานและบริหารงานโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามที่ถูกต้องโดยจัดอบรมการปฏิบัติงานหรือการบริหารงานโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง เป็นต้น
2. ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมมาภิบาลให้มากขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานหรือบริหารงานอันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพงานที่ดี โดยการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องหลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง เป็นต้น
3. ส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชน มีการใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามในการปฏิบัติงาน และการบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของงานสูงสุด

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้หลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาผู้บริหารในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามและในระดับอุดมศึกษา
2. ด้านพื้นที่ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและนนทบุรีเท่านั้น จึงควรมีการศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอื่น ๆ ด้วย เช่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งจะได้ข้อมูลในขอบเขตที่กว้างขึ้น
3. ด้านเนื้อหาการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาและวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักทศพิธราชธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คลังปัญญาไทย. เข้าถึงเมื่อ 17 มิถุนายน 2556. เข้าถึงได้จาก <http://www.panyathai.or.th>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2542). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พนัส ด้วงเอก. (2555). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พระเจริญ วฑฒโน. (2543). หลักบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก : ตระกูลไทย.
- _____. (2545). ทศพิธราชธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2549). ทศพิธราชธรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เพาซี วงศ์ภักดี. (2555). ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสถานศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- อรุณ บุญชม. การครองตน. เข้าถึงเมื่อ 4 มกราคม 2556. เข้าถึงได้จาก <http://www.islammore.com/main/printable.php?category=61&id=1755>
- บินมูชา. ที่มาแบบฉบับทำนอชุลมุลหมัด (คือลา) ในการครองใจคน. เข้าถึงเมื่อ 9 มกราคม 2556. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/naichumpol/2012/10/27/entry-1>
- อาเรฟ หะยีหามะ. (2554). คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยอิสลามศึกษาวิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัลกุรอาน. (2545). คัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลภาษาไทย. กระทรวงกิจการอิสลามศาสนาสมบัติ ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน : อัลมาดีนะห์อัลมุเนาวาเราะห์.
- Krejcie, R.V.S. Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.